

UDK: 338(729.1)
Bibliid 0543-3657, 63 (2012)
God. LXIII, br. 1146, str. 18–27.
Izvorni naučni rad
Primljen: 20. april 2012.

Dobrica VESIĆ¹

Kuba – početak društvenih i privrednih reformi

SAŽETAK

Ekonomija Kube je, još uvek, pod centralnim nadzorom političke vlasti. U poslednjih nekoliko godina provedene su izvesne reforme radi smanjenja nelikvidnosti preduzeća i države, povećanja efektivnosti i efikasnosti privrednih subjekata i otklanjanja hronične nestašice hrane i još nekih osnovnih sredstava, odnosno roba široke potrošnje. Mada se ekonomija Kube bazira na državnom vlasništvu, privatno preduzetništvo uzima zamah. Turizam je postao jedan od glavnih izvora prihoda. U radu su analizirane sadašnje društvene i ekonomske prilike na Kubi sa akcentom na početak izvesnih reformskih poteza nakon poluvekovne izolacije i odsustva reformi.

Ključne reči: Kuba, reforme, privreda, turizam, nekretnine.

Uvod

U poslednjoj deceniji primećuju se elementi društvenih i privrednih reformi koji su zahvatili i ovo ostrvo pod poluvekovnim sankcijama velikog suseda i najrazvijenije svetske sile kao što je SAD. Bruto društveni proizvod Kube, u razdoblju 1989–1993. pao je za 35%, kao rezultat raspada SSSR, najvećeg kubanskog privrednog i trgovačkog partnera. Nakon laganog oporavka u sledećih nekoliko godina, do 2000. godine, BDP Kube povećan je za 6,3%, kao rezultat velikog uspona turizma. U poslednjoj deceniji upravo je turistička delatnost postala „lokomotiva društvenih i privrednih reformi“ koja ubrzava razvoj ostalih privrednih oblasti na Kubi. Međutim,

¹ Dr Dobrica Vesić, viši naučni saradnik, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd. E-mail: dobrica@diplomacy.bg.ac.rs.

Rad je rezultat rada na projektu Ministarstva prosvete i nauke, u okviru Programa osnovnih istraživanja za period 2011–2014, pod nazivom „Srbija u savremenim međunarodnim odnosima: Strateški pravci razvoja i učvršćivanja položaja Srbije u međunarodnim integrativnim procesima – spoljno politički, međunarodni ekonomski, pravni i bezbednosni aspekti.“

privreda Kube još je pod embargom velikog broja zemalja, mada taj nivo sankcija popušta, što se pre svega odnosi na zemlje okruženja. Pa i pored pozitivnih pomaka lideri zemalja Severne i Latinske Amerike na samitu u Kolumbiji (april 2012) nisu uspeli da dođu do zajedničkog stava o učešću Kube na budućim skupovima.

Promene u privredi Kube

Kubanska ekonomija primila je devedesetih godina prošlog veka težak udarac raspadom Sovjetskog Saveza i ekonomskog bloka *Comecon*, s kojim je pretežno trgovala. Recentniji problemi vezani su za visoke cene nafte, recesiju u izvozu dobara poput šećera i nikla, štete prouzrokovane uraganima (šteta od samo jednog uragana Čarlija (*Charley*), procenjena je na oko milijardu dolara), oslabljen priliv turista u tom periodu, te uopšteno kolebljivo stanje svetske ekonomije. Međutim, krajem 2003, te početkom 2004. godine, porasli su i nivo turizma i cena nikla, a pojavio se i novi faktor pri oporavljanju kubanskog ekonomskog stanja – novčane pošiljke kubanskih Amerikanaca (što, po nekim procenama, čini gotovo tri procenta kubanske ekonomije). Kuba danas trguje sa gotovo svim svetskim zemljama (uključujući i SAD), no istovremeno su njeni dugovi npr. Francuskoj, Japanu i Nemačkoj, dosegli svote od nekoliko milijardi. Dugi niz godina, ali i u savremenim uslovima, kubanska privreda zasniva se na tri najvažnije privredne grane: poljoprivredi (duvan, šećer, limun), rudarstvu i turizmu. Glavni kubanski trgovinski izvozni partneri su Holandija, Kanada i Kina, a najviše se uvozi iz Venecuele, Španije i SAD. Iako je isključio mogućnost sprovođenja dalekosežnih tržišnih reformi radi oživljavanja zamrle privrede, kubanski predsednik Raul Kastro je na zasedanju Skupštine, održanom početkom avgusta 2011, izjavio da će uloga države u nekim sektorima biti oslabljena, a mnogo većem broju radnika biće dozvoljeno da osnuju vlastiti biznis, što podrazumeva otpuštanje stotina hiljada državnih službenika.² Uprkos tome što je očigledno nagovestio najveću reorganizaciju ekonomskog sistema Kube od revolucije 1959, Kastro je poručio da je socijalistički poredak „nepovratan“. S druge strane, velika prepreka za ubrzane društvene i privredne promenama na Kubi još uvek je izolacija zemlje.³

² Internet, [http://www.blic.rs/Vesti/Svet/269352/Menja-se-zivot-na-Kubi/komentari-\(J.Stojković\),03/08/2011](http://www.blic.rs/Vesti/Svet/269352/Menja-se-zivot-na-Kubi/komentari-(J.Stojković),03/08/2011).

³ Na nedavnom samitu u Kolumbiji (april 2012), pored pitanja ekonomske saradnje, pokrenuto je i pitanje učešća Kube na samitima država Severne i Južne Amerike, na kojima ona do sada nikada nije učestvovala zbog protivljenja SAD. Barak Obama je rekao da komunističkom režimu u Havani nedostaje demokratsko pokriće da učestvuje na samitu, ali je domaćin, lider Kolumbije Huan Manuel Santos, ocenio da je neprihvatljivo da Kuba ne prisustvuje sledećem samitu. U današnjem svetu nema opravdanja za takav anahronizam, smatra predsednik Kolumbije. S druge strane, predsednik Ekvadora Rafael Koreja bojkotuje samit zbog odluke da se Kubi ne dozvoli učešće.

Turizam – vodeća privredna grana

Ekonomija Kube naglo se razvija zbog turizma koji se svake godine sve više povećava, zahvaljujući sve većem prilivu turista i sredstava koja ostavljaju. Turizam je sredinom devedesetih postao primarna grana ekonomije na Kubi. Mnogi zvaničnici iz Kube govore kako je turizam „srce kubanske ekonomije“, a turizam je jedna od glavnih preokupacija kubanske organizacije za razvoj. Oko 1,9 milion turista posetio je Kubu 2003. godine, što je ekonomiju obogatilo za 2,1 milijarde dolara. Većina turista dolazi iz Kanade i zemalja Evropske unije. U popularne turističke destinacije spadaju Varadero, Kajo Koko i Havana. U 2011. godini Kubu je posetilo 3,6 miliona turista sa ukupnim prometom od 4,8 miliona dolara.⁴ Brojne su mogućnosti za uživanje turista na Kubi.⁵

Administrativno uređenje na Kubi

Kuba je podeljena na četrnaest provincija, 169 opština i jednu specijalnu opštinu, tj. ostrvo Isla de Huventud.⁶

1. Isla de Huventud (*Isla de la Juventud*) je najveće ostrvo posle same Kube. Površina ovog ostrva je 3,056 km i leži 100 km jugozapadno od glavnog ostrva. Ono je specijalna provincija i najveće je od 672 ostrva u Karipskom arhipelagu. Ima oko 100.000 stanovnika. Najveći grad je Nueva Gerona na severu. Sve do 1978. godine ovo ostrvo zvalo se Isla de Pinos. Veliku površinu ostrva prekrivaju šume borova, koje predstavljaju glavne izvore industrije. Agrikultura i pecanje su takođe među glavnim izvorima

⁴ Kuba kao tropsko ostrvo proteže se na 750 milja i prekrasan je spoj brdovitih predela i ravnica. Tu se nalazi i preko dve stotine zaliva, te 289 suncem okupanih plaža koje mogu da budu predmet istraživanja. Glavne luke smeštene su u provincijama Sienfuegos, Havana, Manzanilo, Mariel, Matanzas, Nuevitas i Santjago de Kuba.

⁵ *San Cristóbal de la Habana* osnovan 1514. godine na južnoj kubanskoj obali, jedan je od najstarijih gradova u Americi. Njegove brojne četvrti turisti mogu istraživati danima, ali i noćima! *La Habana Vieja* („Stara Havana“) istorijsko je jezgro i srce grada. Nalazi se na istočnom rubu grada, a nudi uvid u brojne vile, crkve i zanimljive zgrade, kao i veliki broj muzeja, te druge atrakcije. Veoma je zanimljivo istraživati stare delove grada peške.

⁶ Internet, www.cuba.org.

privrednih prihoda. Ostrvo ima blagu klimu, ali je poznato da je često pod udarom oluja i uragana. Važi za popularnu turističku destinaciju, sa mnogo plaža i odmarališta. Pre embarga SAD prema Kubi, većinu zemljišta posedovali su Amerikanci.

2. Pinjar del Rio obuhvata jedan planinski venac, *Cordillera de Guaniguanico*, koji je podeljen na istočni *Sierra del Rosario* i zapadni *Sierra de los Organos*. Oni formiraju karakteristični prizor, brdovita polja limuna i ravne, plodne doline. Ova provincija se kompletno oslanja na gajenje duvana. Najbolji duvan koji se koristi za izradu ekskluzivnih kubanskih cigara gaji se na poljima San Huana i Martineza.

3. Grad Havana okružen je provincijom Havana. Po popisu iz 2003, ova provincija imala je 723.000 stanovnika. Drugi grad po veličini na Kubi je Guines. Ova provincija ima brojna naselja uz obalu i nekoliko manjih gradova koji se rangiraju među dvadeset do četrdeset najvećih gradova na ostrvu. Južni deo karakterističan je po močvarama i vlažnim površinama. U ovoj provinciji se prvenstveno proizvodi hrana, uzgaja stoka, gaje se krompir i voće. Za razliku od ostatka Kube, duvan i šećer igraju malu ulogu u njenoj ekonomiji.

4. *Ciudad de la Habana* je takođe jedna od četrnaest kubanskih provincija. Središte predstavlja grad Havana, koji je i glavni grad Kube.

5. Provincija Matanzas sa najvećim gradovima *Cardenas*, *Jovellanos* i glavnim gradom ove provincije Matanzasom. Druga po veličini provincija na Kubi uglavnom je prekrivena ravnom površinom sa najvišim vrhom Pan de Matanzas na samo 380 m nadmorske visine. Na severnoj obali nalazi se veći broj pećina. Od svih kubanskih provincija Matanzas je najviše industrijalizovan, sa izvorima nafte, rafinerijama, supertankerskim sposobnostima i dvadeset jednim mlinom za šećer koji obrađuju polja šećerne trske.

6. *Sienfuegos (Cienfuegos)* je najmanja provincija Kube. Ima slabo razvijenu ekonomiju i potpuno je zavisan od uzgoja i prerade šećerne trske. U ovoj provinciji takođe se nalaze i prelepi vodopadi. Glavni grad zove se Sienfuegos, kao i provincija, a osnovali su ga Španci 1819. godine. Ronjenje je veoma popularno. Postoji i veliki broj podvodnih pećina, atraktivnih za sve veći broj inostranih turista koji pristižu na Kubu.

7. *Villa Clara* bogata je brojnim pećinama, koralnim grebenima i peščanim plažama. Najviši vrh u provinciji je Alturas, na 464 m nadmorske visine. U ovoj provinciji smešten je veliki broj jezera koja se koriste za razne sportove, kao i za pecanje. Šećerna trska na koju se oslanja ekonomija ove provincije gaji se na severu, i tu postoji nekoliko velikih mlinova koji zapošljavaju veliki broj ljudi.

8. *Sancti Spiritus* je ujedno i glavni grad istoimene provincije. Drugi veći grad je Trinidad. Južna obala je ravničarska, ali je zapadna obala prekrivena planinama. Na jugozapadu rasprostranjene su močvare. Turizam je veliki izvor zarade, posebno stari grad Trinidad, koji je pod zaštitom zbog velikog broja zgrada iz kolonijalnog doba.

9. Provincija *Ciego de avila* je provincija koja je prvobitno bila deo *Camaguey*. Glavni grad je *Ciego de avila*, koji leži na glavnom auto-putu, a drugi veći grad je Maron. Između Marona i severne obale nalazi se nekoliko jezera, uključujući i *La Laguna de Leche* (Jezero mleka), nazvano tako zbog svoje bele boje koja podseća na mleko. To je i najveće jezero na Kubi. Ova provincija dobila je svoju nezavisnost 1975. godine za vreme vladavine Fidela Kastru.

10. *Camaguey* je najveća provincija na Kubi. Ovo je uglavnom ravničarski kraj, koji nema većih brda ili planina. Ovde postoji veliki broj pećina, među kojima je i omiljena pećina za pecanje u predelu Fidela Kastru. Provincija je bogata peščanim plažama, ali uprkos tome turizam je slabo razvijen. Ekonomija se zasniva na uzgoju stoke i preradi šećerne trske, za izvoz šećera.

11. *Las Tunas* se na južnoj obali otvara prema golfskoj struji. Ova oblast je vlažna i omogućava gajenje šećerne trske. U ovoj provinciji se takođe iuzgaja stoka. Najveći gradovi su Puerto Padre i Amancio. Ubrzani razvoj ove provincije počeo je 1975. godine.

12. Glavni grad provincije Granma je *Bayamo*. Ostali gradovi su Manzanilo i Pilon. Provincija je dobila ime po brodu „Granma“, koji su Če Gevara i Fidel Kastro sa svojim gerilcima koristili da dođu na ostrvo Kubu. Ova provincija bogata je istorijskim uspomnama koje podsećaju na kubansku revoluciju.

13. Holguin je jedna od najpopularnijih provincija. Ima nešto više od milion stanovnika. Obuhvata teritoriju od 9.300 km², od kojih je 25% prekriveno šumama. Ekonomija ove provincije oslanja se, uglavnom, na šećernu trsku i kafu. Bogata je još i niklom, rudom gvožđa (prerada u čelik), hromom i drugim rudama. Razvoj turizma počeo je tek odnedavno.⁷

15. Gvantanamo je najistočnija provincija. Glavni grad je Gvantanamo, a drugi veći grad je *Baracoa*. Arhitektura i kultura Gvantanama znatno se razlikuje od ostatka Kube. Provincija je samo 80 km udaljena od Haitija. Gvantanamo ima i veliki broj imigranata sa Jamajke. Sever je prekriven kišnim šumama, dok je jug suv i na njemu raste veliki broj kaktusa.

Problemi u sprovođenju reformi

Predsednik Raul Kastro (79), koji je 2008. godine preuzeo vlast od starijeg brata Fidela (84), izjavio je „da je svestan da Kubanci očekuju mere koje će izvući zemlju iz duboke ekonomske krize i da će stoga ukinuti ograničenja prilikom izdavanja dozvola za osnivanje privatnih firmi“. On je upozorio da će neproductivni radnici državnog sektora morati da nađu drugi posao. „Moramo zauvek da se otarasimo shvatanja da je Kuba jedina zemlja na svetu u kojoj može da se živi bez rada“ – naglasio je Kastro i dodao da „niko neće biti ostavljen na cedilu“.⁸ Kastro je demantovao

⁷ Kolumbo je 27. oktobra 1492. prvi stigao na obale Holguina i rekao da je to „najlepša zemlja koju su ljudske oči ikada videle“.

⁸ Internet, www.cuba.org.

pisanje strane štampe o tome da planira ekonomske reforme po „kapitalističkom receptu“. Opšte smernice reformi usvojene su na kongresu Komunističke partije aprila 2011. godine, ali je od tada malo učinjeno. Vlada je do sada izdala dozvole za skoro dve stotine različitih delatnosti u privatnom sektoru, mada je Kastro istakao da nijedno veliko industrijsko preduzeće neće biti privatizovano. Kuba se, kao država, zaista nalazi u tranziciji ka novoj političkoj ekonomiji i društvu, a to je tranzicija u kojoj kubanski narod počinje da se afirmiše nalaženjem samostalnog zaposlenja – ocenio je Robert Pastor, profesor međunarodnih odnosa na Univerzitetu u Vašingtonu.⁹ Predviđena je i veoma radikalna mera: pojedincima će biti omogućeno da iznajmljuju, prodaju i kupuju stanove. Ipak, planovi da se otpusti možda čak i pola miliona radnika i nagoveštaj postepenog ukidanja mesečnih sledovanja namirnica zabrinula je mnoge Kubance koji jedva sastavljaju kraj s krajem i ne znaju kako će izdržavati nezaposlene rođake. Jierser Gonzales (35), službenik, kaže da će rado ostaviti državnu službu kako bi otvorio kiosk s hranom, ali ga brinu drugi. Trenutno, država zapošljava 95 odsto radne snage, nezaposlenost je 2010. godine iznosila 1,7 odsto i nije premašila tri odsto tokom osam godina, ali tom statistikom nije obuhvaćeno više hiljada Kubanaca koji ne traže posao jer je plata – u proseku 20 dolara mesečno – tako mala. Mnogi takođe dobijaju doznake od rođaka iz inostranstva, koje daleko premašuju prosečnu zaradu.¹⁰ Kubanski pezos (*peso cubano*) je zvanična valuta na Kubi (jedan pezos sastoji se od 100 centavosa), a to je jedna od dve zvanične valute (druga je kubanski konvertibilni pezos, međunarodni kod je CUP) koje izdaje Centralna banka Kube. U 2009. godini inflacija je iznosila 4,2% na godišnjem nivou.

Politička situacija na Kubi

Prva komunistička partija na Kubi osnovana je 1925. godine, pod imenom Narodna socijalistička partija. Jula 1961, dve godine nakon revolucije, spajanjem Narodne socijalističke partije, Kastrovog pokreta „26. jul“ i Revolucionarnog direktorijuma „13. mart“ osnovana je organizacija pod imenom „Integrisane organizacije“ (ORI), koja je krajem marta 1962. promenila ime u „Ujedinjena partija Kubanske socijalističke revolucije“ (PURSC), da bi oktobra 1965. godine bila organizovana Komunistička partija Kube, a za prvog sekretara nove partije izabran je Fidel Kastro. Tokom prvih petnaest godina postojanja, unutar partije aktivan je uglavnom bio samo Politbiro. Centralni komitet je brojao sto članova. Godine 1969, broj članova KP Kube bio je 55.000 ili 0,7% stanovništva. Nakon Prvog kongresa KP Kube 1975. godine, broj članova popeo se na 200.000, a organizaciona struktura partije je ojačala i

⁹ Internet, www.cubadebate.cu.

¹⁰ Na kubanskim drumovima se još može videti veliki broj američkih automobila iz pedesetih godina prošlog veka: „kadilaci“ i „bujaci“, mada su brojne i ruske „lade“, savremeni „pežoi“ ili „kije“, ali u vlasništvu države. Kubanci su, do sada, mogli da kupuju i prodaju vozila proizvedena pre revolucije 1959. godine. Raul Kastro je najavio zakon koji će omogućiti ljudima da kupuju i moderne automobile.

postala aktivnija. Do 1980. godine partija je imala 430.000 članova, a do 1985. njih 520.000. Tokom raspada SSSR, 1991. bio je održan Četvrti kongres partije. Preko tri miliona ljudi pre održavanja kongresa bilo je uključeno u rasprave o ulozi partije nakon promena u Istočnom bloku. Kongres je definisao KP Kube kao „partiju kubanskog naroda“, više nego kao „partiju radničke klase“. Bile su smanjene zabrane po kojima član partije ne sme da bude vernik. Uz Karla Marksa i Vladimira Iljiča Lenjina, kubanski nacionalni junak Hose Marti takođe je slavljen kao revolucionar kubanskih komunista. Partija je dozvolila manje ekonomske reforme, koje su obustavljene do Petog kongresa 1997. godine. Na Petom kongresu dozvoljeno je veće ulaganje u razvoj turizma. Vodeća tela partije do 1991. bila su Politbiro i Sekretarijat, koji su tada spojeni. Od tada Politbiro KP Kube ima preko dvadeset članova. Na Petom kongresu 1997, broj članova Centralnog komiteta smanjen je sa 225 na 150 članova. Broj članova partije do Šestog kongresa 2011. godine bio je oko 800.000. Nakon povlačenja Fidela Kastru iz partije i kubanske Vlade 2008, njegov brat Raul Kastro postao je novi sekretar partije 2011. Omladinsko krilo KP Kube zove se Savez komunističke omladine (*Unión de Jóvenes Comunistas*, UJC). Ova organizacija organizovana je po uzoru na sovjetski Komsomol. Unutar UJC deluje Pionirska organizacija „Hose Marti“.¹¹ Za razliku od vladajućih komunističkih partija u Aziji, poput KP Vijetnama ili KP Kine, Komunistička partija Kube ostala je verna marksizmu-lenjinizmu i socijalizmu sovjetskog tipa. KP Kube je podržavala mnoge revolucionarne pokrete u Latinskoj Americi, poput ELN u Kolumbiji, FMNL u El Salvadoru, Sandinista u Nikaragvi i Pokreta „Nju džul“ u Grenadi. Članovi partije takođe su imali velikog učešća i u pomaganju oslobodilačkih pokreta u Africi. Kubanski dobrovoljci su u Angoli učestvovali u bici kod Kuito Kuanavalea.¹² Posledica bitke bio je mirovni sporazum i sticanje nezavisnosti Namibije od južnoafričke vlasti.¹³ Partija je u velikoj meri smanjila podršku mnogim pokretima nakon raspada SSSR, ali je zadržala praksu upućivanja velikog broja kubanskih lekara, poljoprivrednih tehničara i ostalih stručnjaka u nerazvijene zemlje Afrike i Azije. U poslednje vreme, KP Kube uspostavila je prisne odnose sa glavnim levičarskim vođama Latinske Amerike Hugom Čavezom i Evom Moralesom.

Kuba ide prema kapitalizmu

Dve decenije nakon pada Berlinskog zida, Kuba ostaje jedna od malobrojnih zemalja širom sveta u kojima je komunizam i dalje na snazi, navodi britanski *Economist*. Na Kubi je, u međuvremenu, počela značajna promena – zemlja je krenula prema kapitalizmu, a to će imati velike posledice po Ameriku, ali i ostatak Latinske Amerike.¹⁴ Pomenuti put, navodi

¹¹ Raul Castro to lead Cuba's Communist Party by Shasta Darlington, CNN, April 19, 2011.

¹² Michael Evans, Secret Cuban Documents on History of Africa Involvement, Internet, gwu.edu, 13/12/2011.

¹³ South Africa Namibia Independence War 1966-1988, Internet, onwar.com, 13/12/2011.

¹⁴ *The Economist*, London, UK, 02.03.2012.

Ekonomist, biće užasno spor. U tom jednopartijskom sistemu nije dopušteno neslaganje – na desetine protivnika režima uhapšeno je uoči predstojeće papine posete Kubi. Skeptici će priznati da je Fidel Kastro malo otvorio ekonomiju zemlje ranih devedesetih, nakon kolapsa SSSR i povlačenja njegove pomoći, samo da bi je zatvorio čim je u venecuelanskom lideru Ugu Čavesu našao svog novog dobročinitelja. Međutim, čini se da je ovoga puta drugačije. Jasno je da je Raul Kastro, mada nije demokrata, praktičniji od svog brata. On priznaje da vreme ističe za njihovo ostrvo. Populacija se smanjuje i stari, ekonomija je beznadežno neproduktivna a država više ne može da plaća socijalne usluge na koje je Kuba nekada bila ponosna.

Promene koje je Raul Kastro uveo gotovo sigurno su nepovratne. Veliki deo kubanske poljoprivrede je, u stvari, privatizovan. Otprilike trećina radne snage Kube biće do 2015. prebačena u privatni sektor. Osim zapošljavanja drugih, Kubanci sada mogu da kupuju i prodaju kuće i automobile, čak je i naglo porastao broj mobilnih telefona i kompjutera na ostrvu. Ovo izgleda kao prekretnica poput revolucije Denga Sjaopinga u Kini. Ipak, postoje prepreke za reforme. Birokrate strahuju da će izgubiti moć i privilegije, obični građani strahuju od rasta cena. Narodno protivljenje nateralo je Kastru da odustane od predloga da se ukinu „librete“, knjižice koje Kubancima omogućavaju određenu pomoć u prehrambenim proizvodima. Međutim, presporo kretanje jednako je pogubno za Kastrove reforme koliko i prebrzo kretanje. Kubanci nisu srećni. Njihove škole i bolnice nisu dobre kao što su bile. Nejednakost u prihodima sada postoji zbog onih koji su na vlasti. Vlada ogorčenost jer funkcioneri mogu sebi da priušte stvari koje su uskraćene svima drugima. Pojačavši nadu Kubanaca u promene, Raul Kastro hitno mora da stvori dobitnike od procesa reformi – a to znači da mora da nastavi napred. Malim preduzećima mora se omogućiti da prerastu u srednja ili velika. Strane investicije trebalo bi da budu dobrodošle. A uz „librete“ bi trebalo da dolazi i pomoć namenjena siromašnima. Predstavnicima na Sedmom kongresu kubanske Komunističke partije prihvatili su program reformi i otvaranja koji je predložio predsednik Raul Kastro „nadograđujući“ socijalistički model koji je na snazi na Kubi već pola veka.

Svih hiljadu zastupnika kongresa glasalo je na plenarnoj sednici za plan koji sadrži tristotinjak mera vezanih za otvaranje privatnog sektora, smanjenje zapošljavanja u javnom sektoru za gotovo milion radnih mesta, smanjenje državne pomoći, samozapošljavanje, oblike samoupravljanja u preduzećima, poreznu reformu i decentralizaciju državnog aparata.

Ove reforme predstavljaju najveću promenu u kubanskoj ekonomiji sovjetskog tipa u poslednjih nekoliko decenija i trebalo bi da omoguće privatnu inicijativu, više autonomije državnim kompanijama, smanjenje javne potrošnje i ohrabrivanje stranih ulaganja.

BBC prenosi da će Kuba u okviru ekonomskih reformi dozvoliti ljudima da kupuju i prodaju svoje kuće, prvi put od komunističke revolucije 1959. godine. Tokom poslednjih pedeset godina, Kubanci su svoje kuće samo mogli da prenesu svojoj deci kao nasleđe ili da ih zamene kroz komplikovan i često korumpiran sistem. Socijalizam se, međutim, ne dovodi u pitanje. Sa

„preterano centralizovanog“ ekonomskog modela, preuzetog od SSSR sedamdesetih godina, Raul Kastro namerava da povede Kubu na put složene ekonomije, uvodeći pravila tržišta ali uz sačuvano „nasleđe socijalizma“. Raul Kastro namerava da vodi taj proces malim koracima i „bez žurbe“, javljaju kubanski mediji. Raul je na otvaranju četvorodnevno kongresa predložio da mandat kubanskim političarima bude ograničen na dva perioda od po pet godina. Na kongresu je izabrano partijsko rukovodstvo, prvi i drugi sekretar, članovi Centralnog komiteta i Političkog biroa. Predsednik Kube Raul Kastro izabran je za prvog sekretara kubanske Komunističke partije, dok njegov stariji brat i vođa revolucije Fidel Kastro nije u vođstvu partije prvi put otkad je ona nastala pre 46 godina. Upkos nadanjima da će na kongresu Komunističke partije na važne funkcije doći mlađa generacija lidera, Raul Kastro (80) je najavio da će Hose Ramon Makado Ventura (80) biti na drugoj funkciji po značaju u partiji, a na trećoj Ramiro Valdes (78). Nekoliko mlađih političara izabrano je u petnaestočlano vođstvo kubanskih komunista, ali na niže funkcije. „Raul je znao da danas neću prihvatiti formalnu ulogu u partiji“, naveo je Fidel Kastro u članku koji je početkom aprila 2012. objavljen na portalu cubadebate.cu, misleći na svog brata Raula Kastru i svoje odsustvo sa partijskog kongresa. Kastro je u članku naveo da je potrebna nova generacija koja će ispraviti greške prošlosti, kako bi obezbedila opstanak komunističkog sistema kada ode sadašnja generacija lidera.

Zaključak

Pod uticajem brojnih faktora, pre svega iz međunarodnog političkog i ekonomskog okruženja, dugo zatvoreno društvo na Kubi počelo je da se menja. Promene se odnose na privredu situaciju, dok zvaničnici naglašavaju da neće biti političkih promena. Kubanci su počeli da ulažu novac u nekretnine i ta pojava registrovana je ne samo u Havani, već i u drugim gradovima te karipske zemlje. U pitanju je razvoj privatnog preduzetništva i smanjenje državne kontrole nad posustalom ekonomijom.

Bibliografija

1. Internet, [http://www.blic.rs/Vesti/Svet/269352/Menja_se_život_na_Kubi/komentari_\(J._Stojković\),_03/08/2011](http://www.blic.rs/Vesti/Svet/269352/Menja_se_život_na_Kubi/komentari_(J._Stojković),_03/08/2011).
2. Internet, www.cubadebate.cu
3. Internet, www.cuba.org.
3. Michael Evans, Secret Cuban Documents on History of Africa Involvement, Internet, gwu.edu, 13/12/2011.
4. Raul Castro to lead Cuba's Communist Party by Shasta Darlington, *CNN*, April 19, 2011.
5. South Africa Namibia Independence War 1966-1988, Internet, onwar.com, 13/12/2011.
6. *The Economist*, London, UK, 02.03.2012.
7. Internet, www.wikipedia.org.

Dobrica VESIĆ, Ph.D.

CUBA - THE BEGINNING OF SOCIAL AND ECONOMIC REFORMS

ABSTRACT

The economy of Cuba is still under the central supervision of the political authorities. In recent years, some reforms have been implemented to reduce the insolvency of companies and countries, increase effectiveness and efficiency of companies and eliminate chronic food shortages as well as some other fixed assets and consumer goods. Although the Cuban economy is based on state ownership, private entrepreneurship is on the rise. Tourism has become one of the main sources of income. The paper analyzes the current social and economic conditions in Cuba with emphasis on the beginning of certain reform measures after a half of century isolation and a lack of reforms.

Key words: Cuba, reforms, economy, tourism, real estate.